

svojimi hodnotami, historickým pozadím a inými faktormi. Práve tu sa priamo či nepriamo odrážajú zmeny spoločnosti, v ktorej funguje. V danom čase sa sústreďujú na určité sociálne a morálne vzťahy a skutočnosti, ktoré sa súčasne odrážajú v situácii iných spoločností v rámci sveta. Táto interakcia má svoje špecifiká, jej základné funkcie sú definované ako informatívna, vzdelávacia a zábavná. Komplexné akusticko-auditívne a opticko-vizuálne systémy v nej kooperujú na báze komplementárnosti, pričom o akustickom a optickom systéme charakteru znakov hovoríme vo fáze produkcie, o auditívnom a vizuálnom vo fáze recepcie. Pri rozličných typoch médií sú proporcie jednotlivých lingválnych a nelingválnych elementov rozličné.

Skúmanie jazykovej stránky masmédií sa podľa Z. Hlavsu (1990) rozbieha tromi smermi. Prvý je semiotický: ide v ňom o systematický opis jazyka v médiách, zahŕňajúci verbálne i neverbálne, akustické i vizuálne prostriedky vo vzájomnom vzťahu. Druhý – úzko jazykový – skúma text z hľadiska textovej lingvistiky ako kompozíciu. Tretí sa sústreďuje na publikum – príjemcu textu.

Televízne správy ako diskurz

Diskurz televíznych správ je špecifický viacerými aspektmi, ktorými sa odlišuje od bežnej komunikácie. Zaraduje sa k viac-menej jednosmerným, dynamickým typom komunikácie. Reprezentuje komplexný komunikát so zreteľnou syntézou publicistických a dramatických charakteristík, s absenciou spätnej väzby, so všeobecnou dostupnosťou pre verejnosť. Latentný, fragmentovaný adresát, líšiaci sa vekom, pohlavím, sociálnym profilom, politickými afiliáciami, vzdelanostnými charakteristikami a mnohými ďalšími aspektmi ho vníma a nachádza v ňom modely správania, možnosti identifikácie, hodnoty konsenzu, kolektívnu reprezentáciu atď. Správy vysielané televíziou väčšina odborníkov považuje za všeobecne objektívnejšie ako správy v tlači. Každá správa je však sociálnym výtvarom, konštruktom, odrážajúcim realitu. Vizuálne a lingválne prvky sa podieľajú na samotnej tvorbe tejto konštrukcie. Je situovaná do kontextu a v ňom je aj interpretovaná.

O televíznych správach sa hovorí ako o výkladných skriniach televízie. V rámci žurnalizmu aktuálnych udalostí sú televízne správy spolu so správami v novinách druhmi jedného žánru správ ako špecifického módu reprezentácie skutočnosti. Reprezentujú udalosť cestou reportáže, faktického opisu udalosti. Úlohou televíznych správ je organizovanie vizuálnych a verbálnych diskurzov, cez ktoré si ľudia vysvetľujú svet vonkajšej reality.

Metódy a spôsoby analýzy televíznych správ

V Habermasovej (1979) štruktúre domén reality, módu komunikácie, požiadavky validity a všeobecnej funkcie by mali televízne správy reprezentovať svet vonkajšej reality, kognitívny mód komunikácie, pravdu v požiadavke

validity a funkciu reprezentácie faktov. Pri analýze vychádzame z hypotézy, že pravdivosť správy je konštrukciou ako správa sama a úzko súvisí s ďalšími determinantmi žurnalizmu aktuálnych udalostí, ktorými sú aktuálnosť, inštitucionálnosť a masové šírenie.

D. Nimmo a J. Combs (Graber, 1994) uvádzajú štyri základné prístupy k prezentácii správ:

- populisticko-senzačný,
- elitisticko-faktický,
- ignorantsko-didaktický,
- pluralisticko-črtový.

Každý z nich je nasmerovaný na určitý typ diváckej komunity. Analýza má za úlohu postihnúť, aký cieľ správy sledujú, či ide o informovanie diváka, pôsobenie na jeho emócie, či o poskytnutie zábavy. Za akým účelom sa správa zostavuje, ako prebieha legitímácia niektorých javov v spoločnosti. Kladíme si otázku, či prevláda priamosť alebo zahmlievanie určitých skutočností prostredníctvom verbálneho a neverbálneho systému používaného v správach. Komunikácia v správach je nepochybne hodna záujmu o to, ako vlastne funguje, ako ovplyvňuje naše predstavy, obrazy, mýty o sebe a o iných.

Analýzovaným materiálom sú hlavné večerné správy dvoch britských a dvoch slovenských televíznych staníc, jednej verejnoprávnej, BBC *Nine O'Clock News*, STV1 *Dnes* a jednej nezávislej ITV *News at Ten* a Markíza *Televízne noviny*. Pozornosť upriamujeme na základné aspekty štruktúry obsahu a niektoré sociopragmatické a pragmalingvistické elementy jazykovej a obrazovej roviny v správach, predovšetkým tie, ktoré sa v priebehu analýzy v porovnaní javia ako charakteristické, extrémne odlišné či naopak úplne spoločné.

Analýza tohto typu predpokladá čo najvyššiu prepis diskurzu do písomnej formy. Za základ zaznamenania lingválnej zložky sme zvolili zjednodušený súbor znakov J. Svartvika (1990).

Vlastná analýza materiálu má niekoľko zložiek. Analýza štruktúry obsahu vychádza z dvoch teoretických zdrojov. Prvým je interpretácia žánrov a obsahu A. Bella (1991) a druhým rozdelenie žánrov v štúdiu D. Graberovej Info-zábavný kvocienť v rutinných televíznych správach (1994). Obe práce sa zaoberajú nielen žánrami, ich rozdelením a charakteristikami, ale aj oboma zložkami – zvukovou (jazykovou) a obrazovou – televíznych správ. Všímajú si okrem iného schopnosť obrazovej zložky pôsobiť emocionálne na diváka, čím zabiehajú do psychopragmatických aspektov správ. Pri analýze jazyka správ sa pracuje s termínom register s jeho jednotlivými zložkami, ako ich definuje M. Montgomery (1994), vychádzajúc z M. A. K. Hallidaya.

Je zrejmé, že nemožno mechanicky oddeliť štruktúru správ ako bloku a štruktúru jednotlivých správ od výskumu jazyka, aj keď sa zdá, že predkladaná osnova analýzy to robí. Pri celkových záveroch a porovnávaní sa však jej jednotlivé zložky budú dopĺňať a vytvoria kompaktný celok.